

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI
TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

Rehber Öğretmen: Ahmet Akaracı

Öğrencinin Adı: Melis Kızıldemir

Öğrencinin Numarası: 001129-0074

Uzun Tezin Sözcük Sayısı: 3991

Araştırma Sorusu: Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna adlı yapıtında odak figür Raif Efendi'nin kendine has kişiliğinden kaynaklanan yaşam karşısındaki tutunamayışı yapıtta yan figürler aracılığıyla nasıl anlatılmıştır?

Öz

Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna Adlı yapıtı üzerine olan bu uzun tez, Uluslararası Bakalorya Programı Türkçe A dersi kapsamında hazırlanmış olup bu çalışmada Kürk Mantolu Madonna adlı yapıt, yapıtın odak figürü Raif Efendi'nin kendine has kişiliğinden kaynaklanan yaşam karşısındaki tutunamayışının yapıtta yan figürler aracılığıyla nasıl verildiği incelenmiştir.

Uzun tez çalışması için bu yapıtın ve bu araştırma sorusunun seçilmiş olmasının amacı yapıtın 52.baskısının önsözünü yazan Füsün Akatlı'nın da betimlemesiyle "hiç de sık rastlanmayan özellikleriyle Türk romanının çok özgün bir karakteri" olan Raif Efendi'nin figürünün daha yakından incelenebilmesi olmuştur. Tez giriş, Raif Efendi'nin Hamdi Bey , ailesi ve Maria Puder ile ilişkisinin incelendiği üç ana bölümden oluşan gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Raif Efendi'nin Hamdi Bey ve ailesi ile ilişkisinin incelendiği bölümler Raif Efendi'nin yaşam karşısındaki tutunamayışının somutlaştırılmasının yansıtılmasında tezde önemli yer kaplamış olup; Raif Efendi'nin, Maria Puder ile ilişkisinin işlendiği bölüm ise, Raif Efendi'nin yaşam karşısındaki tutunamayışının sebebinin, kendine has kişiliği oluşunun anlaşılmasında etkili olmuştur.

Sözcük Sayısı: 155

İçindekiler

Giriş.....	1
Raif Efendi'nin Hamdi Bey İle İlişkisi.....	2
Raif Efendi'nin Ailesi İle İlişkisi.....	4
Raif Efendi'nin Maria Puder İle İlişkisi.....	8
Sonuç.....	17
Kaynakça.....	18

Giriş

Hayat; belirli bir düzen ve akış içindedir; kendi düzenine ve ritmine uyum sağlayamayanları içinde barındırmaz, ona uyanları akıntısıyla birlikte sürükler, uymayanları bir kenara iter. Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna yapıtının odak figürü olan Raif Efendi de küçüklüğünden itibaren kendine has bir kişiliğe sahiptir. Raif Efendi'nin kişiliği ilk başta, küçüklüğünden itibaren ailesi tarafından bir kıza benzetilmesi, ilerleyen yaşlarında yaşlıları gibi hovardalık yapmaması, fazlaca çekingen ve hayalperest oluşu ve diğer erkekler gibi kadınlar üzerinde hakimiyet kurmaya çalışmamasıyla toplumda görülmeye alışık olunan erkek kimliği ile bir tezatlık yaratmıştır. Raif Efendi daha sonra ise, hayattan beklentileri, hayattaki amaçları, onu mutlu eden, huzura kavuşturan olgu ve durumlar bakımından diğer insanlardan farklılaşmıştır; yapıtta Hamdi Bey, Nurettin Bey ve Ferhunde Hanım gibi birçok örneği olan, hayattaki amaçları başarı, para ve statü sahibi olmak olan ve bunlarla mutlu olabilen insanların aksine Raif Efendi, hayatının en mutlu olduğu ve huzurlu dönemini Maria Puder hastalandığında ona bakarak ve mutluluğu kendini başka bir insana adayarak bulmuş ve ileriki hayatı için beklentisi ve amacı da bu olmuştur. Raif Efendi'nin küçüklüğünden itibaren kendine has bir kişiliğe sahip olması ve bundan dolayı da hayattaki amaçları ve beklentilerinin diğer insanlarınkinden farklılaşması yaşamı boyunca çevresindeki insanlar ve düzen ile çatışmasına ve bunun bir sonucu olarak da yaşam karşısında tutunamamasına yol açmıştır.

Bu tezde ise Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna adlı yapıtında odak figür Raif Efendi'nin kişiliğinden kaynaklanan yaşam karşısındaki tutunamayışının yapıtta yan figürler aracılığıyla nasıl anlatıldığı incelenecektir.

Raif Efendi'nin Hamdi Bey İle İlişkisi

Raif Efendi'nin dış dünyadan kopuk, içine kapanık biri olması işyerinde herkesten farklı muamele görmesine sebep olmuştur. Bu durum işyerinde her zaman herkese bay, bayan denildiği halde ona efendi denmesi ile somutlaştırılmıştır.

Raif Efendi'nin insanlarla muhatap olmaktan kaçınması onun hakkını aramamasına yol açmıştır. Raif Efendi, sorumluluklarının bilincinde ve işini iyi yapmasına karşın diğer çalışanlar onun yaptığı işi küçümsemiş, dairedeki en deneyimli çalışan olmasına rağmen aldığı maaş artırılmamıştır. Hamdi Bey diğer çalışanlara, onlardan herhangi bir karşılık almaktan çekindiğinden dolayı daha anlayışlı davranmasına karşın Raif Efendi'nin ona hiçbir karşılık vermeyeceğini bildiğinden, onun bir suçunun olmadığı olaylarda bile en küçük bir aksamada Raif Efendi'nin odasına gelerek diğer çalışanların yanında ona bağırıp onu küçük düşürmekten çekinmemiştir. Hamdi Bey, her seferinde Raif Efendi'yi aşağılayarak onun üzerinde kendi gücü ve yetkilerini duyurmaktan memnun olmuştur. *“İnsanları kendi cinslerinden biri üzerinde kudret ve salahiyetlerini denemek kadar tatlı sarhoş eden ne vardır? Hele bunu yapmak fırsatı, birtakım ince hesaplar dolayısıyla, ancak muayyen bazı kimselere karşı kendini gösterirse.”* (Ali, 20) Raif Efendi, kötü muameleye maruz kalmayı hiçbir zaman hak etmemiştir; ancak bu durumu değiştirmek için de bir çaba göstermemiştir. Aksine çoğu zaman bu muameleyi kendine uygun görmüştür. Hamdi Bey ve diğer çalışanlar ise Raif Efendi içine kapandıkça onun daha çok üzerine gitmiştir.

İşyerinde Hamdi Bey, Raif Efendi'nin patronudur; ancak Hamdi Bey'in okulda tembel bir öğrenci olduğu, Raif Efendi'nin ise Almanya'da dil eğitimi aldığı, bir miktar da resim bilgisi olduğu bilinmektedir. Raif Efendi'nin, Hamdi Bey'den çok daha donanımlı olmasına karşın hırsırları olmayan, hakkını aramayan ve hayalperest bir

insan oluşu Hamdi Bey gibi çok iyi bir eğitimi olmayan; ancak insan ilişkileri iyi olan insanların altında çalışmasına sebep olmuştur. Raif Efendi işinde fazlasıyla iyi olmasına rağmen hiçbir zaman hak ettiği başarıya ulaşamamıştır.

Hamdi Bey; başarı, para ve statü sahibi olmanın kendisine, bir zamanlar eşit şartlarda olduğu dostlarını küçük görme, onlara merhamet etme ve akıl verme hakkını verdiğini düşünmüştür. Aynı zamanda Hamdi Bey'in toplumda edindiği bu değerden Hamdi Bey'in ailesi de nasibini almış ve kendilerini aynı haklara sahip görmüşlerdir. Bu hakka sahip olduklarını düşünen kişiler kendilerinden daha kötü durumda olan kişileri görmekten ve onlara eriştiği yerleri göstermekten memnun olmuşlardır. Raif Efendi her zaman Hamdi Bey'in aciz ve basitliğini görmüş, ona acımıştır. *“Hayvanca bir hiddet ve tarifi imkansız bir bayağılıkla, mustatil şeklinde açılmış duran bu ağız; baktığı yeri delmek istediği halde aciz içinde boğulmuş benzeyen bu çizgi halindeki gözler; kanatları mübalağalı bir şekilde yanaklara kadar genişleyen ve böylece çehreye daha vahşi bir ifade veren bu burun... Evet, bu, birkaç dakika evvel şurada duran Hamdi'nin daha doğrusu onun ruhunun resmiydi.”* (Ali, 22) Ancak diğer insanlar da anlatıcı gibi çoğu zaman Hamdi Bey'e makamının verdiği değer ile gerçek kişiliğini karıştırmıştır, bir nevi başarı, para ve statü diğer insanların gözünde Hamdi Bey'e yeni bir kimlik kazandırmıştır. Başarıya, paraya ve statüye önem veren, insanlar kişiliklerine göre değil de bu kavramlara göre değer kazandıkları hayatın düzenine, Raif Efendi sanatsal ruhu ve dünyevi olaylara uzaklığı yüzünden hiçbir zaman uyum sağlayamamıştır ve düzen hep Hamdi Efendi gibilerini kayırmıştır. Hamdi Bey figürü, toplumda rastlanan erkek figürünün somutlaştırılmasında ve Raif Efendi'nin geleneksel erkek figürüyle olan tezatlıklarının yansıtılmasında önemli rol oynamıştır.

Raif Efendi'nin Ailesi İle İlişkisi

Raif Efendinin evi, romanda bir sembol olarak kullanılmıştır. Raif Efendi'nin kendine has ve derin kişiliği, ve Almanya'da yaşadığı sıradışı yaşam Raif Efendi'nin evine giden, Ankara'nın asfalt döşeli yollarına hiç benzemeyen bozuk kaldırımlı ve birbiri arkasına yokuşlar ve inişler olan uzun yola benzetilmiştir. Raif Efendi'nin bu hayatın sonunda yaşadığı ve hayatının sonuna kadar mahkum olduğu yalnızlığı ise bu yolun sonundaki taş ve kum yığılı arsalar arasında tek başına duran iki katlı, sarı boyalı bir binaya benzetilmiştir.

Raif Efendi'nin evinin girişinin lüks ve güzel olması; ancak ileriki odaların özensiz ve kötü bir durumda olması ise Raif Efendi'nin kişiliği ile bir tezatlık yaratmaktadır. Anlatıcı da ilk başta Raif Efendi'nin sıkıcı ve herkes gibi olduğunu düşünmüş; ancak onu tanıdıktan sonra onun gerçek, hiç de sıradan olmayan kişiliğini görmüştür. Evin bu yapısı aynı zamanda Raif Efendi'nin ailesinin sıradan amaçları olan içi boş insanlar oluşuyla benzerlik taşımaktadır. Bu sayede ev aynı zamanda Raif Efendi ve ailesinin birbirine olan zıtlığını göstermektedir.

Raif Efendi'nin eniştesi Nurettin Bey, birçok açıdan Hamdi Bey'e ve Raif Efendi'nin, Hamdi Bey ile olan ilişkisi de Nurettin Bey ile olan ilişkisine benzemektedir. Nurettin Bey'de de Hamdi Bey'de görülen kendini çok önemli görme ve başkalarını küçümseyen tavırlar mevcuttur. Yine Nurettin Bey, Hamdi Bey gibi hiçbir açıdan Raif Efendi'den daha iyi ve yeterli değildir. Eve bütün parayı Raif Efendi getirmektedir ve maddi açıdan Raif Efendi'nin ailesi ona muhtaçtır, ancak yine de işyerinde olduğu gibi evinde de Raif Efendi hor görülmekte, Nurettin Bey ise şık giyimi ve mühim insan tavırlarıyla saygı ve takdir ile karşılanmaktadır. Hatta Nurettin Bey'in bu kendini çok önemli görme ve başkalarını küçümseyen tavırları aile üyeleri tarafından örnek alınmaktadır.

Nurettin Bey başarılı ve önemli bir insan değildir, kendi ailesini geçindirememektedir ve bu konuda Raif Efendi'ye muhtaçtır; ancak tavırları ve giyimiyle Hamdi Bey gibi o da düzen içinde yeni bir kimlik kazanmıştır ve ailesi onun bu kimliği ile gerçek benliğini karıştırmaktadır.

Raif Efendi ve Nurettin Bey arasındakine benzer bir durum Mihriye ve Ferhunde Hanım arasında da oluşmuştur. Mihriye Hanım aile içinde bir hizmetçi gibi görülmekte, gün boyunca yemek pişirmek, ev işleriyle ilgilenmek ve hatta kız kardeşinin çocuklarına bakmak onun görevi gibi sayılmaktadır. Ferhunde Hanım, kocası gibi şık giyinerek dışarı çıkıp hiçbir ev işi yapmamakta, Mihriye Hanım ise yine kocası gibi haksızlığa uğramasına rağmen bunu değiştirmek için hiçbir çaba sarf etmemektedir. Bütün aile, maddi açıdan Raif Efendiye muhtaç olduğu gibi manevi açıdan da Mihriye Hanıma muhtaçtır; ancak evde Raif Efendi gibi Mihriye Hanım da haksızlığa uğramakta ve hor görülmektedir.

Mihriye Hanım ve Raif Efendi'nin birbirlerine karşı hissettikleri tek duygu ise merhamettir. Raif Efendi ve Mihriye Hanım'ın evin içinde aynı kaderi paylaşmaları, onları birbirine bağlayan tek ortak nokta olmuştur. Tüm gün ev işleriyle uğraşmaktan kendine bakamayan karısı ile konuştukları tek konu gündelik ihtiyaç ve para meseleleri olan Raif Efendi, Mihriye Hanım tarafından manevi açıdan yalnız bırakılmıştır. Raif Efendi ve Mihriye Hanım'ın ilişkisinin aşk değil, merhamet üzerine kurulması, Raif Efendi'nin yalnızlaşmasında ve gün geçtikçe daha çok içine kapanmasında etkili olmuştur.

Raif Efendi ailesinden sevimliyi, önemsenmeyi ve anlaşılmayı beklemiş; ancak bu ilgiyi hiçbir zaman görememiş, çoğu zaman evin ihtiyaçlarını tedarik eden cansız bir makine olarak görülmüştür. Raif Efendi'nin ailesi de diğer insanlar gibi onu hiçbir zaman tanımaya uğraşmamış, Raif Efendi de içine kapanık oluşundan

kaynaklanan sebeplerden dolayı, ailesine karşı kendisini tanıtmak veya anlatmak için bir çaba sarf etmemiştir. Bu durum ve tutum sonucunda Raif Efendi ve ailesi arasında kapanması artık imkansız olan bir boşluk oluşmuştur. Raif Efendi, ailesine yabancılaşmıştır ve artık onlara manevi olarak değil sadece maddi olarak bağlıdır.

Bu olgu, yapıtta Raif Efendi'nin kızı Necla ile olan ilişkisiyle de verilmiştir. Raif Efendi, evdeki diğer insanların aksine kızından hep bir samimiyet ve yakınlık beklemiş; ancak evin içinde eniştesi ve teyzesinin etkisi altında kalan Necla babasıyla hiçbir zaman samimi bir ilişki kuramamış ve babası hakkında sürekli ikilemler arasında kalmıştır. *“Babasına karşı arsızlığını hakaret dercesine getirmeye çalışan kardeşi Nurten'i azarlayışında bazen hakiki bir infial seziliyor, sofrada veya odada Raif Efendi'den pek istifla bahsedildiği sıralarda hızla kapıyı vurup çıktığı oluyordu. Fakat bu haller, içinde saklanıp kalmış olan insanlığın ara sıra nefes almak için yaptığı hamlelerden ibaretti ve muhitinin senelerce sabırla bir çalışma ile vucuda getirdiği sahte şahsiyet, asıl hüviyetinin başkaldırmasına meydan vermeyecek kadar kuvvetliydi”* (Ali, 33) Raif Efendi'nin, kendi öz kızları bile onu anlamamış, tanımamış ve zaman içinde Raif Efendi'ye yabancılaşmıştır. Ferhunde Hanım ve Nurettin Bey gibiler ise bunda önemli bir rol oynamıştır.

Evin bütün yükünün onun omuzlarında olmasına rağmen Raif Efendi, hep yok sayılmış hatta herkesin kendini çok daha yüksek bir hayata layık gördüğü ve hiçbir şeyi beğenmediği bu evde daha çok para kazanmadığı için hep yetersiz bulunmuş ve işyerinde olduğu gibi kendi evinde de haksızlığa uğramıştır. Raif Efendi, ailesi tarafından haksızlığa uğraması ve hor görülmesine rağmen işyerinde de olduğu gibi bunu da değiştirmek için hiçbir çaba göstermemiştir. Aksine Raif Efendi, kendisine yapılan bu muameleyi kabullenmiş, hoş görmüş ve hatta yerinde bulmuştur. Raif

Efendi, çoğu zaman kendi iç dünyasında yaşamıştır ve iç dünyasına hiç kimsenin girmesine izin vermemiştir.

Anlatıcı, Raif Efendi'nin ailesinin aslında kötü insanlar olmadıklarını; ancak Raif Efendi'nin durumundan hoşnut olmadığını ve ailenin diğer üyeleri yanında fazla ve lüzumsuz durduğunu belirtmektedir. Bunun nedeni ise okumuş, görmüş, düşünce ve fikir sahibi olan Raif Efendi'nin, bütün dertleri başka insanlar hakkında konuşma, onları küçümseme ve aşağılama olan bu insanlarla uyuşamamasıdır. Raif Efendi'nin ailesi, diğer insanlar gibidir ve ailesinin Raif Efendi'yi anlamaması aslında Raif Efendi'den kaynaklanmaktadır. Raif Efendi'nin yapı ve kişilik olarak diğer insanlardan farklı oluşu, onun anlaşılmasına, yalnızlaşmasına ve düzene uyum sağlayamamasına yol açmıştır. Raif Efendi'nin hayata tutunmasının nedeni dış faktörler değil, kendine has kişiliğidir. Toplumda Raif Efendi'nin diğer insanlardan, hayattan beklentileri, hayattaki amaçları ve onu mutlu eden, huzur bulduğu şeyler bakımından farklılaşmasının somutlaştırılmasında ise Raif Efendi'nin ailesi önemli rol oynamıştır.

Raif Efendi'nin Maria Puder İle İlişkisi

Raif Efendi, hayalperest ve çekingen biri olması itibariyle küçüklüğünden beri yaşlılarından farklı biri olmuş hatta ailesi tarafından bir kıza benzetilmiştir. Çekingen biri olması, çocukluğunda çoğu kez yanlış anlaşılmasına ve aptal yerine konmasına sebep olmuştur ve bu yaşamının ileriki zamanlarında da böyle sürmüştür. Raif Efendi'nin çekingen oluşu, onun aynı zamanda çok severek yaptığı resim yapma tutkusundan vazgeçirmiştir. Raif Efendi resim yapmayı bir aracılık olarak görmüş; ancak resim yapmanın aracılık değil de kendini ifade etmenin bir yolu olduğunu anladığı anda resim yapmayı bırakmış ve gerçekten de bir aracılık olan tercümanlık yapmaya başlamıştır. Raif Efendi'nin çekingen oluşu, onu mutlu eden birçok şeyin ve karşısına çıkan birçok fırsatın önüne geçmiştir. Raif Efendi bir nevi hayatta kendi kendini baltalamıştır.

Raif Efendi, aynı zamanda küçüklüğünden beri kitap okumayı seven biri olmuştur. Çoğu zaman sözüne itaat edildiğini, ortalığı kasıp kavurduğunu, hoşlandığı kızı kaçırdığı, dünyayı gezdiği, meşhur bir ressam olduğu gibi şeyleri hayal eden Raif Efendi'nin, bu hayallerinde okuduğu romanların ve roman karakterlerinin etkisi büyüktür. Raif Efendi'nin okuduğu kitaplar, onun dış dünyasıyla çelişen iç dünyasının esin kaynağı olmuştur. Raif Efendi'nin hayatının ve kurduğu hayallerin birbirine bu kadar zıt oluşu ise, Raif Efendi'nin kendi içinde çatıştığının bir göstergesidir.

Raif Efendi'nin okuduğu kitaplardaki karakterler, onun insanlara bakış açısında büyük etkiye sahiptir. Raif Efendi, çoğu kez kendini okuduğu kitapların karakterleriyle özdeşleştirmiş ve çevresindeki insanları da bu karakterlerle karşılaştırmıştır. Raif Efendi'nin okuduğu kitaplar, onun çevresindeki insanlardan büyük beklentilere sahip olmasına, kitaplardaki bu karakterlerin olağanüstü oluşundan dolayı hiçbir insanın bu karakterlerle boy ölçüşememesi de Raif Efendi'nin insanlarda

aradığını bulamamasına ve kendini yalnızlaştırmasına yol açmıştır. Raif Efendi'nin okuduğu kitaplar, onu dış dünyadan uzaklaştırmıştır. Raif Efendi, Avrupa'ya gideceği zaman Avrupa hakkında en çok heyecanlandığı şeyin sabunculuk öğrenmek değil de yabancı bir dil öğrenmek ve bu dilde kitaplar okumak oluşu buna bir kanıt niteliğindedir. Aynı zamanda Raif Efendi Avrupa'da, romanlarda rastladığı insanları bulacağını da düşünmüştür; ancak Avrupa onda bir hayal kırıklığı yaratmış, burada da aradığı insanları bulamamıştır. *“Fakat ortada insanı hayretinden düşüp bayılmaya sevk edecek pek bir şey de yoktu. Benim hayalimdeki Avrupa'nın nasıl bir şey olduğunu ve şimdi içinde yaşadığım şehrin buna nazaran ne noksanları bulunduğunu kendim de bilmiyordum”* (Ali, 51)

Raif Efendi'nin okuduğu kitaplardan kaynaklanan, insanlardan olağanüstü beklentilere sahip olmasının ilk başta Maria Puder'e değil de Kürk Mantolu Madonna'ya hayran kalmasındaki etkisi büyüktür. Onda Halit Ziya'nın Nihal'inden, Vecihi Bey'in Mechure'sinden, Şövalye Buridan'ın sevgilisinden ve tarih kitaplarında okuduğu Kleopatra'dan, mevlit dinlerken hayal ettiği Muhammed'in annesi Amine Hanım'dan bir parça bulduğunu belirten Raif Efendi Kürk Mantolu Madonna'yı hayalindeki bütün kadınların bir karışımı olarak tanımlamıştır. Raif Efendi, Kürk Mantolu Madonna'yı gözünde o kadar soyutlaştırmış ve yüceltmıştır ki Maria Puder ile tanıştığı zaman onun Kürk Mantolu Madonna olduğunu anlayamamış; ancak kürk mantosunun içinde görünce o olduğunu fark edebilmiştir. Aynı zamanda Raif Efendi'nin çekingenliği ve iç dünyasını başkalarıyla paylaşma korkusu onun şimdiye kadar herhangi bir kadınla yakınlaşmamasının da nedenidir, bu yüzden Kürk Mantolu Madonna'nın gerçek olabileceği fikri, Raif Efendi'de heyecan değil, korku uyandırmıştır. Raif Efendi'nin çekingenliği ve hayalperestliği onun gözünde Kürk Mantolu Madonna'nın, Maria Puder'in önüne geçmesinde etkilidir.

Raif Efendi, Kürk Mantolu Madonna ile ilk defa onu anlayabileceği, iç dünyasını paylaşmaktan çekinmeyeceği birini bulduğunu düşünmüştür; ancak Maria Puder ile ilk konuşmasından sonra o ve sergideki diğer ressam tarafından anlaşılmadığını düşünerek bir daha sergiye gitmemiştir. Bu, Raif Efendi'nin insanlar tarafından anlaşılmadığını düşündüğünden dolayı kendini yalnızlaştırdığının bir göstergesidir. "*İnsanlar, birbirlerinden hiçbir şey anlamayan insanlar, beni buradan da kaçırıyorlardı.*" (Ali, 61) Raif Efendi, güçlü bir bağ kurduğu tablodaki Kürk Mantolu Madonna'yı diğer insanların onu anlamaması yüzünden bu kadar çabuk kaybedişinden dolayı etrafındaki insanlardan daha çok kaçmış, diğer insanlar tarafından anlaşılmadığı düşüncesi pekişmiş ve hatta bunların bir sonucu olarak da Türkiye'ye dönmeyi düşünmüştür. Aynı zamanda Raif Efendi bir resimden ve okuduğu kitaplardan ne kadar etkilendiğini fark etmiştir. Raif Efendi'nin okuduğu kitapların yol açtığı, insanlardan yüksek beklentileri ve bu beklentilerin karşılanmaması onun mutsuz olmasına yol açmaktadır ve Raif Efendi bunun farkında olmuştur. Raif Efendi Kürk Mantolu Madonna'yı kaybetmesiyle değişmeye, daha gerçekçi ve pratik olmaya, daha az kitap okumaya ve biran önce sabunculuğu öğrenmeye uğraş vermiştir.

Raif Efendi'nin hayatındaki en önemli dönüm noktalarından biri Almanya'ya geldikten sonra ilk başta Kürk Mantolu Madonna olarak tanıdığı Maria Puder ile tanışmasıdır. Raif Efendi'nin hayal gücü, birçok kez Maria Puder hakkında yanlış hükümler vermesine sebep olmuştur. Raif Efendi, Maria Puder'i Atlantik'te uygun olmayan hallerde görmeye hazırlanırken onu yapmacık ve mağrur bir şekilde, istemeyerek şarkı söylerken görmüştür. Böylece Raif Efendi gerçek, Kürk Mantolu Madonna tablosundaki Maria Puder'i tanımıştır. Raif Efendi ve Maria Puder diğer insanlardan farklı olmaları sebebiyle hayatta birçok yönden aynı kaderi paylaşmıştır. İkisi de

ruhen yalnızdır. “*Anlıyorum, anlıyorum... Tamamen yalnızım... Ama Berlin’de değil... Bütün dünyada yalnızım... Küçükten beri...*” “*Ben de yalnızım...*” dedi. Bu sefer benim ellerimi kendi avuçlarının içine alarak: “*Boğulacak kadar yalnızım...*” diye devam etti, “*hasta bir kopek kadar yalnız...*” (Ali, 77) Aynı zamanda Maria Puder, Atlantik’teki haliyle Raif Efendi’nin okuduğu kitaplarda var olan ve onu çok etkileyen, hayatının sonraki zamanlarında kendisinin de benzeyeceği, “en büyük bir acıya yüzündeki tebessümü muhafaza ederek tahammül eden” Mucius Scaevola’ya da benzemektedir. Bunlar sebebiyle Raif Efendi ilk andan itibaren Maria Puder’e büyük bir yakınlık duymuştur.

Raif Efendi ve Maria Puder’in birbirlerine çok benzerken toplumdaki farklılaşmaları aralarında çok kuvvetli bir duygusal bağın kurulmasına yol açmıştır. Raif Efendi Maria Puder’de okuduğu romanlardan bildiği ve başka insanlarda aradığı; ama bulamadığı insanı Maria Puder’de bulurken Maria Puder ise diğer erkekler gibi onun üzerinde hak sahibi olmaya çalışmayacak, onu kendi ile eşit görecektir, inanabileceği ve sevebileceği erkeği Raif Efendi de bulmuştur. “*Gerçi başımdan geçmiş maceralarım yok, fakat kendim kadar hürmet etmediğim ve kendim kadar kuvvetli bulmadığım bir insanı sevebileceğimi aklıma bile getirmedim. Demin tezlil edilmekten bahsettiniz. Bir erkeğin buna müsaade edebilmesi, bence kendi şahsiyetini inkar etmesi, asıl kendini tezlil etmesi demektir.*” (Ali, 100)

Raif Efendi, Maria Puder ile tanıştıktan sonra büyük ölçüde değişmiştir. Hayatta şimdiye kadar diğer insanlarla arasına bir duvar örmüş olan, iç dünyasını herhangi bir insanla paylaşmaktan çekinen, bunun uğruna resim tutkusundan vazgeçen Raif Efendi, Maria Puder ile tanıştıktan sonra ilk kez bir insana benliğini bütün çıplaklığıyla göstermekten çekinmemiştir. Maria Puder Raif Efendi’nin kendisinin bile farkında olmadığı duygularının ortaya çıkmasını, Raif Efendi’nin

bunları fark etmesini sağlamıştır. Aynı zamanda kadınlar karşısında fazlaca çekingen olan Raif Efendi, ilk defa Maria Puder karşısında çekingenliğini yenmiştir. Raif Efendi, Maria Puder ile tanıştıktan sonra, şimdiye kadar onu anlayabilecek insanlarla tanışmamış olmasından dolayı aslında yaşamamış olduğunu, Maria Puder ile tanıştıktan sonra yaşamaya başladığını ve Maria Puder ile tanıştığından beri geçen kısa sürenin bütün hayatından daha dolu ve önemli olduğunu fark etmiştir. Maria Puder aynı zamanda Raif Efendi'yi değiştirmiştir; Raif Efendi ayrıca kendini diğer insanlara kapatarak onlardan üstün olmadığını, toplumdan ayrılmanın bir beceri değil, bir eksiklik olduğunu fark ederek şimdiye kadar onu anlamadıklarını düşünerek kendini uzak tuttuğu bütün insanlığa karşı bir yakınlık duymaya başlamıştır. Raif Efendi, Maria Puder ile tanıştıktan sonra bir ruhunun bulunduğunu öğrenmiş ve hayatı, ilk defa kurduğu hayallerden daha güzel olmuştur. Raif Efendi'nin hayatını Maria Puder anlamlı kılmıştır. *“Nasıl oluyor da bir insan diğer bir insanı bu kadar çok mesut edebiliyor?.. İnsanın içinde ne müthiş kuvvetler saklı olması lazım!”* (Ali, 112)

Raif Efendi'nin, Maria Puder'i ilk olarak gerçekte varolmayan bir varlık, bir resim olarak tanıması, ona gerçekte mevcut olandan, bir insanın başka bir insana yükleyebileceğinden çok daha fazla anlam yüklemesine sebep olmuştur. Raif Efendi'nin hayatta yakınlaştığı, kendini açtığı tek insan Maria Puder'dir, bu yüzden Maria Puder, Raif Efendi için insanlığın simgesi olmuştur. Raif Efendi'nin Maria Puder ile tanıştıktan sonraki tek amacı hayatına anlam katan, ona bir ruhunun olduğunu öğreten, bir nevi olağanüstü bir varlık olarak gördüğü Maria Puder'e yakın olmak olmuştur, bu nedenle Raif Efendi sabun fabrikasına gitmeyi bırakmıştır. Raif Efendi'nin hayatındaki önceliklerin bu yönde değişmesi onun dış dünyadan kopmasının nedenidir. *“Şimdiye kadar bana bu derece yakın olan bir insana tesadüf*

etmediğim için, bence bütün meselelerin üstünde onu muhafaza etmek arzusu vardı”

(Ali, 108)

Maria Puder’in, Raif Efendi’ye aşık olmadığını fark ettiği ve onunla görüşmek istemediği zaman Raif Efendi, Maria Puder’in hayatındaki önemini daha iyi anlamıştır. Hayatından Maria Puder’in çıkmasıyla Raif Efendi ilk defa hayatta yalnız olmanın iyi bir şey olmadığını fark etmiş, Maria Pudersiz kendini işe yaramaz biri olarak görmüş, kendini dingilden fırlatarak boşta yuvarlanan bir araba tekerleğine benzetmiştir. Raif Efendi, Maria Puder’i kaybettiğini sanmasıyla daha önce hiçbir durumda yapmamış olduğu içinde bulunduğu durumu değiştirmek için harekete geçmiştir. Maria Puder’in, Raif Efendi’nin hayatındaki önemi sırf bundan bile anlaşılabilir. Raif Efendi, hayatında mutluluğu ve huzuru diğer insanların aksine bir şeyde başarılı olmada, kendini kanıtlamada değil, hayatını bir başka insana, Maria Puder’e adamada bulmuştur. Maria Puder’in hastalığında ona bakarken hayatının en huzurlu ve mutlu zamanını geçiren Raif Efendi, Maria Puder’i kaybetmenin nasıl olacağını düşündüğü zamanlarda bile büyük bir karamsarlığa bürünmüş, kendisinin Maria Puder’i kaybettikten sonra bu dünyada kof bir ceviz tanesi gibi yuvarlanıp sürüklenebileceğini dile getirmiştir.

Raif Efendi’nin babasının ölümü, onun hayatındaki bir başka önemli dönüm noktası olmuştur. Raif Efendi, babasının ani ölümüyle Berlin’den ve Maria Puder’den ayrılmak ve memleketine dönmek zorunda kalmıştır. Raif Efendi’nin babasıyla hiçbir zaman yakın bir ilişkisi olmamıştır, hatta Raif Efendi birisinin ona “Senin baban iyi bir adam mıydı?” diye sorsa cevap veremeyeceğini belirtmektedir; ancak yine de aralarında bulunan kan bağı Raif Efendi’nin onu hayatta herkesten iyi anlayan Maria Puder’den ayrılarak memleketine dönmesini sağlamıştır. Hayatta her zaman asıl

önemli olanın kendi insanını bulmak olduğunu düşünen Raif Efendi, bu mutluluğa ulaştıktan sonra herhangi bir yerde doğmuş ve herhangi bir adamın oğlu bulunmuş olmanın bu mutluluğun önüne geçebilmesine hiçbir zaman anlam verememiştir. Raif Efendi, içinde bulunduğu dünyayla bir kez daha çatışmıştır.

Raif Efendi, memleketine döndükten sonra Maria Puder'den haber alamamasıyla yaşama isteğini yitirmiştir. Raif Efendi'nin, Maria Puder'e bu kadar büyük anlamlar yüklemesi, gerçekten yaşamak için ona muhtaç olmasına sebep olmuş, bu da onsuz kaldığında hayattan kopmasına yol açmıştır. Aynı zamanda Raif Efendi için Maria Puder'in insanlığı temsil etmesi, onun tarafından ihanete uğradığını düşündüğünde, onu herkesten iyi anlayan ve herkesten çok sevdiği insan bile ona ihanet ettiyse diğer herkesin de ihanet edebileceğini düşünmesine sebep olmuş, böylece Raif Efendi çevresindeki bütün diğer insanlardan uzaklaşarak kendini yalnızlaştırmıştır. Raif Efendi bir zamanlar aşka inanmasını sağladığı Maria Puder tarafından ihanete uğradığını düşünerek bütün insanlara olan inancını yitirmiştir.

Raif Efendi'nin, Maria Puder'i kaybettikten sonraki hayatı ise Raif Efendi için acı ve ıstırap dolu olmuştur. Raif Efendi'nin hayatında hiç kimse ve hiçbir şey Maria Puder'in yerini dolduramamıştır. Raif Efendi'nin karısı ona herkesten uzak olmuş, çocuk sahibi olmanın verdiği mutluluk bile Maria Puder'i kaybetmenin yerini dolduramamıştır. Raif Efendi, ailesinden hakettiği saygı ve ilgiyi görememiş; ancak bunu isteme hakkını da kendinde görmemiştir. Raif Efendi için aile sahibi olmak birtakım yabancıları beslemekten ileri gidememiştir. İşyerinde ise yıllarca bir makina gibi ne yaptığını bilmeden çalışmış, haksızlığa uğramış ve aptal yerine konmuştur; ancak bunların hiçbirini umursamamıştır. Raif Efendi Maria Puder'i kaybettikten sonra dış dünyaya olan ilgisini daha da kaybetmiş, günlerin sadece onu hayatın sonuna yaklaştırması bakımından bir önemi olmuştur. Raif Efendi'nin Maria Puder

ile bambaşka bir hayat yaşayabileceği olasılığı, onun onsuz olan hayatının daha da acılı ve ızdıraplı olmasına sebep olmuştur. *“Kaybedilen en kıymetli eşyanın, servetin, her türlü dünya saadetinin acısı zamanla unutuluyor. Yalnız kaçırılan fırsatlar asla akıldan çıkmıyor ve her hatırlayışta insanın içini sızlatıyor. “Bu öyle olmayabilirdi!” düşüncesi, yoksa insan mukadder telakki ettiği şeyleri kabule her zaman hazır.”* (Ali, 149)

Raif Efendi yıllarca Maria Puder’in kendisine ihanet ettiğini düşünmüştür. Raif Efendi’nin hayatta en güvendiği, ruhunu açtığı ve belki de tek sevdiği insanın ona ihanet etmiş olması, aynı zamanda da Maria Puder’in Raif Efendi için insanlığı simgeliyor oluşu, Raif Efendi’nin etrafındaki diğer insanlara karşı bir kırgınlık duymasına ve hayattan kopmasına sebep olmuştur. Raif Efendi her zaman akıllı ve tecrübelerinden çok sezgilerine güvenmiş, sezgileri de çoğu olay karşısında doğru çıkmıştır. Raif Efendi, Maria Puder’in ortadan ani kayboluşu ve mektuplarına cevap vermeyi bırakışından , hayalgücü ve sezgilerinin de etkisi altında kalarak, ona ihanet ettiği sonucuna varmış; erkekten erkeğe koşarak inanacak adam aradığını düşünmüştür; Raif Efendi, Maria Puder’in öldüğünü ve Maria Puder’den olan bir kızının olduğunu ancak yıllar sonra bir tesadüf eseri öğrenebilmiştir. Raif Efendi kendini geri kalan hayatı boyunca hayatının temel gayesi olan Maria Puder’e yaptığı bu haksızlıktan dolayı affedememiştir. *“On sene, tam on sene zavallı ruhumun bütün kırgınlığıyla bir ölüye kızmış, bir ölüyü suçlu tutmuştum.”* (Ali, 157) Raif Efendi aynı zamanda Maria Puder hakkındaki bu gerçeği öğrenmesiyle yıllar boyunca insanlardan kaçmanın boşuna olduğunu ve insanlara inanmayarak haksızlık ettiğini fark etmiştir. Raif Efendi eğer sezgi ve hayal dünyasının bu kadar esiri olmasaydı, akıl ve mantığını kullanıp Maria Puder’i aramaya gidip bu gerçeği çok önceden öğrenseydi, belki bu duruma alışıp Maria Puder’i başkalarında arayabileceğini belirtmişti; ancak Raif

Efendi olayların böyle gelişmemesi ve Maria Puder'e karşı duyduğu suçluluk duygusunun da etkisiyle kendini dünyada mutlak bir yalnızlığa mahkum etmiştir. Raif Efendi hayatta bir nevi kendi kendini sabote ederek bu durumu; "Hayat ancak bir kere oynanan bir kumardır, ben onu kaybettim. İkinci defa oynayamam..." sözleriyle dile getirmiştir. Raif Efendi, yaşadığı hayat ve katlandığı üzüntüleriyle kendisi de çocukken okuduğu romanların bir kahramanı olan Mucius Scaevola'ya benzemiştir. *"En büyük acıya yüzünde tebessümü muhafaza ederek tahammül eden bu adamın hayali beni hiçbir zaman terk etmemiştir."* (Ali, 49)

Sonuç

Bu tezde Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna adlı yapıtında odak figür Raif Efendi'nin kendine has kişiliğinden kaynaklanan yaşam karşısındaki tutunamayışının yapıttaki yan figürler aracılığıyla nasıl verildiği incelenmiştir. Yapıtta Hamdi Bey ve Nurettin Bey'in, Raif Efendi'nin toplumda görmeye alışık olunan, klasik erkek figüründen nasıl farklılaştığının ve Raif Efendi'nin nasıl hayata tutunamadığının verilmesinde; Raif Efendi'nin ailesinin ise Raif Efendi'nin hayattaki amacı, ve hayattan beklentilerinin toplumda bulunan diğer insanları hayattaki amacı ve hayattan beklentilerinden nasıl farklılaştığının ve aynı zamanda nasıl hayata tutunamadığının verilmesinde önemli rol oynadığı sonucuna varılmıştır. Raif Efendi'nin kendine has kişilik özelliklerinden olan çekingenliği ve güçlü hayal gücü onun dış dünyadan kopmasına ve çoğu zaman kendi yarattığı iç dünyasında yaşamasına yol açmıştır; bu da Raif Efendi'nin gerçeklerden uzaklaşmasını sağlamıştır. Raif Efendi'nin hayata tutunamamasının nedeni; Maria Puder'in ona ihanet ettiğini düşünerek bütün insanlığa olan inancını yitirmesi, Maria Puder hakkındaki gerçeği öğrendikten sonra ise kendini Maria Puder hakkında böyle düşündüğü için affedememesi ve kendine mutlu olmayı layık görmemesidir. Raif Efendi'nin sadece sezgilerine ve hayal gücüne dayanarak, gerçeklerden koparak Maria Puder'i yargılamasının sonucu bunların oluşması Raif Efendi'nin kendine has kişiliğinin onun hayata tutunamayışının en büyük etkeni olduğunun kanıtıdır; Maria Puder figürü ise yapıtta Raif Efendi'nin hayata tutunamayışının etmenlerinin somutlandırılmasında büyük rol oynamıştır.

Kaynakça

Ali, Sabahattin, *Kürk Mantolu Madona* Yapı Kredi Yayınları, 52.Baskı: İstanbul,

Eylül 2012